

Tisdagen den 15 mars

Kl. 15.00

*Om bostadsrätter***1 § Svar på interpellation 1987/88:191 om bostadsrätter****Anf. 1** Bostadsminister HANS GUSTAFSSON:

Herr talman! Birgit Friggebo har frågat mig om vad som kommer att hända beträffande reglerna för bostadsrätter. Hon har ställt följande frågor.

– När kommer det förslag om ändrade regler för realisationsvinstbeskattningen?

– Kommer reglerna för bostadsrätter att anpassas till reglerna för småhus eller tvärtom?

– Vad kommer att ske beträffande hembud för bostadsrätter? Kommer hembudsmöjligheten att tas bort, eller kommer det förslag om någon skärpning? Vad är i så fall tidsplanen för eventuella ändringar?

– Kommer det att läggas fram några förslag om priskontroll vid försäljning av bostadsrätter?

– Vilka förändringar kommer att föreslås beträffande andrahandsuthyrning av bostadsrätter? När planerar regeringen att presentera eventuella förslag till riksdagen?

– Vilka övriga förslag planeras beträffande ändrade regler för bostadsrätter, bostadsrättsföreningar och omvandling av hyreslägenheter till bostadsrätter?

Låt mig inledningsvis erinra om prisutvecklingen på bostadsrätter. Under en följd av år har överlåtelsepriserna på bostadsrätter, framför allt i storstadsregionerna, stigit mycket kraftigt. I allt fler områden inom dessa regioner har priserna antagit sådana nivåer att stora befolkningsgrupper utestängs från möjligheten att förvärva bostadsrätt. Risken för segregation och för spekulation med bostadsrätter blir under sådana omständigheter påtaglig. Jag har därför vid olika tillfällen gett uttryck för att stor kraft måste sättas in för att söka vända utvecklingen.

Mot bakgrund av den redovisade prisutvecklingen är det naturligt att inom regeringskansliet pröva olika vägar att begränsa överlåtelsepriserna och underlätta för människor med normala inkomster att efterfråga lägenheter i den utmärkta upplåtelseform som bostadsrätten utgör.

Som Birgit Friggebo väl känner till så tillkallade finansministern i somras en kommitté med uppdrag att göra en allmän översyn av inkomstbeskattningen. I den kommittén är bl. a. folkpartiet representerat. Syftet med översynen är att åstadkomma ett mer rättvist och enkelt skattesystem.

Översynen kommer att omfatta också den skattemässiga behandlingen av vinster vid försäljning av villafastigheter och bostadsrätter. Enligt de direktiv som inkomstskatteutredningen har, bör reglerna för beskattning av kapitalvinster vara så likformiga som möjligt. Vad detta kan komma att innebära för beskattningen av villor och bostadsrätter och eventuellt uppskov med beskattningen, får övervägas när utredningen har lämnat sitt betänkande. Utredningsarbetet bör enligt direktiven bedrivas med sikte på att det nya systemet skall börja gälla fr. o. m. 1991 års taxering.

När det sedan gäller Birgit Friggebos frågor om hembud och priskontroll på bostadsrätter, vill jag till en början framhålla att sådana ingrepp enligt min mening främst kan motiveras av intresset att motverka kortsiktiga spekulationer i andras bostadsbehov och att förebygga att olika statliga och kommunala åtgärder för medborgarnas bostadsförsörjning omedelbart kapitaliscras via överlåtelsepriset när en bostadsrätt säljs av den förste innehavaren.

Den genomgång av hembudsfrågan som gjorts inom bostadsdepartementet visar att det i och för sig finns goda skäl för åtgärder som dämpar prisutvecklingen på bostadsrätter. Arbetet har emellertid samtidigt visat att ytterligare reglering på detta område är komplicerad och förenad med sådana svårigheter av olika slag att den inte bör genomföras utan mycket starka skäl.

Tillgängliga uppgifter pekar på att den snabba prisutvecklingen nu har brutits. Det finns indikationer på att de genomsnittliga priserna mellan tredje och fjärde kvartalet 1987 sjönk med ca 3 % sett över landet och utanför storstadsområdena. Ungefär 60 % av de 27 000 överlåtelseerna under 1987 ägde rum utanför dessa överhettade storstadsregioner.

Med hänsyn till dessa tecken på en lugnare och t. o. m. vikande prisutveckling, det pågående arbetet inom skatteutredningen samt det förhållandet att det inte är möjligt att med åtgärder nu komma till rätta med de priser som redan etablerats, har jag kommit fram till att inte nu i avvaktan på skatteutredningens arbete föreslå några ytterligare regleringar på detta område.

Jag avser emellertid att noga följa den fortsatta utvecklingen och är beredd att trots de administrativa svårigheter, som är förenade med detta, föreslå de åtgärder som kan visa sig nödvändiga om dagens tendenser vad gäller prisutvecklingen inte blir bestående eller förstärks.

Vad gäller Birgit Friggebos fråga om förändringar beträffande andrahandsuthyrning av bostadsrätter, vill jag hänvisa till den lagrådsremiss regeringen nyligen beslutat om. Förslaget innebär i huvudsak att en hyresgäst som vid upplåtelse av en hyres- eller bostadsrättslägenhet i andra hand har betalt en hyra som överstiger den som är skälig med hänsyn till lägenhetens bruksvärde skall ha rätt till återbetalning av det belopp som erlagts för mycket.

Birgit Friggebo har slutligen frågat vilka övriga förslag som planeras beträffande bostadsrätterna. Jag vill i denna del hänvisa till att bostadsrättslagen och lagen om rätt till fastighetsförvärv för ombildning till bostadsrätt är föremål för en allmän översyn av en särskild utredare. Utredaren, som kommer att lägga fram sitt betänkande i sommar, har till uppgift att

undersöka hur lagstiftningen har fungerat i praktiken och föreslå de förändringar som kan behövas. Med anledning av de frågor som Birgit Friggebo har ställt vill jag framhålla att utredaren enligt sina direktiv inte skall behandla frågor om hembud på bostadsrätter. Beträffande ombildningslagen syftar översynen inte till att ta upp de principiella frågorna om ombildning från hyresrätt till bostadsrätt.

Anf. 2 BIRGIT FRIGGEBO (fp):

Herr talman! Jag tackar bostadsministern för svaret. Jag tyckte att svaret är klaggörande på flera punkter när det gäller vad som skall ske eller inte skall ske, åtminstone på kort sikt. Syftet med min interpellation var att få reda på detta.

Det frågas alltid bland folk vad som är på gång när det gäller förändringar i de regler som rör bostadsrätter. Dessa frågor har blivit allt vanligare under de senaste månaderna. Det har troligen sin bakgrund i följande tre faktorer. För det första har flera olika löften getts om olika förändringar i realisationsvinstbeskattningen. För det andra blev mycket oprecisa hot resultatet av den socialdemokratiska partikongressen i höstas. För det tredje har det under de senaste månaderna funnits ihärdiga rykten om att man inom regeringskansliet arbetar på förslag om införande av hembud av något slag.

Hans Gustafsson oroar sig i sitt svar för prisutvecklingen på bostadsrätter. Det tycker jag att han gör alldeles rätt i. Situationen är grotesk. Jag är förvånad över att Hans Gustafsson inte är mer upphetsad än vad han är.

Trots Hans Gustafssons oro håller regeringen uppenbarligen bara på att överväga förslag som skulle förvärra problemen. Den vägrar att ta bort eller ändra de regler och bestämmelser som är grunden till dagens situation.

Jag skall inte närmare gå in på det katastrofalt låga byggandet, som under de senaste fem åren har gett mellan 80 000 och 90 000 färre lägenheter än under föregående femårsperiod, och det fatala misstaget att dra på så enormt med ROT-programmet.

Dessa felände lägenheter utgör en av orsakerna till bristen på bostäder, som i sin tur har drivit upp priserna på de existerande beståndet av bl. a. bostadsrätter. Prisutvecklingen förvärras och de höga vinsterna förstärks av regeringens passivitet.

Hans Gustafsson vägrar att ge besked om uppskavsreglerna när det gäller realisationsvinstbeskattningen av bostadsrätter. Hans Gustafsson vägrar att ta principiellt avstånd från tanken på hembud och priskontroll. Hans Gustafsson vägrar att ta bort HSB:s och Riksbyggens hembud och priskontroll. Hans Gustafsson vägrar att inse att de stora försäljningsvinsterna vid försäljning av nya bostadsrätter uppstår på grund av omfattande statliga subventioner. Hans Gustafsson vägrar att inse att en mängd regleringar skapar inlåsnings effekter som leder till uppblåsta och osunda priser på delmarknader, som t. ex. bostadsrättsmarknaden.

Hans Gustafsson kommer tvärtom med nya förslag som skall försvåra en effektiv användning av lägenheterna. Det gäller t. ex. försvarandet av andrahandsuthyrning.

Alla som sysslar med bostäder talar om en ökad rörlighet i bostadspolitiken. Hans Gustafsson brukar själv tala om att vi har fler lägenheter än

hushåll och om behovet av en effektivare användning av våra befintliga bostäder. Det intressanta är emellertid att inga steg tas för att åstadkomma denna önskade ökade rörlighet. Tvärtom premierar man kvarboende och konstruerar regler som låser in folk så att de inte kan flytta även om de vill. Det innebär också en premiering av dem som redan har en bostad, medan de som är nytillträdande eller som av familjeskäl behöver en ny lägenhet kommer i strykclass. Vi får ett A- och ett B-lag på bostadsmarknaden. Detta är mycket tydligt och uppenbart i dag, när så många ungdomar och människor, som av olika familjeskäl tvingas skaffa sig en ny lägenhet, över huvud taget aldrig kan få en bostadsrätt.

Avsaknaden av uppskovsregler i fråga om realisationsvinstbeskattningen av bostadsrätter innebär en skatt på flyttning. Dessutom innebär priskontroll på en del av marknaden att efterfrågan riktas in på en annan del, nämligen den fria sektorn. Detta i sin tur gör att priserna drivs upp på den fria delen. Den hårda regleringen av nästan hälften av bostadsmarknaden utgör grunden för det efterfrågetryck som uppstår för de fria bostadsrätterna och småhusen. Skulle ytterligare regleringar införas för en del av bostadsrätterna, skulle priserna stiga ytterligare på dem som lämnas fria.

Det är bra att Hans Gustafsson inte nu tänker lägga fram något förslag om hembud och priskontroll. Han motiverar detta bl. a. med att den snabba prisutvecklingen sedan en tid tillbaka har avstannat. Innebär avsaknaden av andra förslag som skulle göra någonting åt problemen och inte bara rikta in sig på symtomen, att Hans Gustafsson anser att priserna nu börjar bli acceptabla? Jag vill egentligen inte tro det. Men regeringens brist på initiativ måste tolkas så att Hans Gustafsson inte anser att situationen i dag är tillräckligt alarmerande.

Anf. 3 AGNE HANSSON (c):

Herr talman! Även jag är förvånad över att bostadsministern inte oroar sig mer över den prisutveckling på bostadsrätter som vi har och den spekulation på skattebetalarnas bekostnad som sker på det här området. Regeringens underlåtenhet att ta i de här problemen har lett till att många har utestängts från möjligheten att äga sin bostad, just därför att de inte har råd att hänga med i prisutvecklingen. Vad värre är: Det här svaret ger besked om att man fortfarande tvekar inför att ta i de här problemen. Det hänvisas bara i svaret till att prisutvecklingen nu har dämpats något.

En stor del av problemen skulle lösas om regeringen vore beredd att ändra reavinstskattereglerna för bostadsrätter. De regler som nu gäller leder till orimliga förhållanden på bostadsmarknaden. Vissa bostadsbyten beskattas – och beskattas mycket hårt – medan andra inte beskattas alls.

Vad är det som gör att socialdemokraterna så länge har tvekat att ta i det här problemet? Det är ju inte svårt att lösa tekniskt. Svaret i dag ger tyvärr inte heller något klart besked. Fortfarande svävar man på målet.

Jag tycker ändå att svaret är intressant på en punkt. Det ger en antydning om vart bostadsministern är på väg och hur han skulle vilja ha lösningen. Han hänvisar ju till att inkomstskatteberedningen överväger förslag om beskattning av vinster vid försäljning både av villafastigheter och av bostadsrätter. Bostadsministern kan tydligen tänka sig att ändra systemet och försämrade för

villorna, i stället för att ändra reglerna för bostadsrätter så att de blir desamma som för villorna.

Är det så, herr bostadsminister, att man är beredd att försämra reavinstsskattereglerna för villaägarna och i så fall lägga fram dessa förslag först efter valet? Eller vad har bostadsministern tänkt sig, eftersom han också inbegriper villaägarna i resonemanget i sitt svar? Jag önskar att bostadsministern hade uttryckt sig tydligare på dessa punkter. Varför överväger man inte att överföra reavinstsskattereglerna för villor till att gälla också för bostadsrätter? Vi har från centerns sida föreslagit en sådan åtgärd.

Om ett taxeringsvärde åsätts en bostadsrätt motsvarande dess marknadsvärde och om reavinstsskattereglerna tillämpas på samma sätt som för villorna, löser man också en del andra problem med t. ex. gåvoskatt och förmögenhetsskatt, som också finns i detta sammanhang. Varför tvekar bostadsministern? Man behöver inte vänta på några utredningar. Reglerna finns ju, så det är bara att utvidga dem till att gälla även för bostadsrätter.

Jag noterar vidare att några hembudsregler och någon priskontroll just nu inte skall införas. Det är bra. Men i det längre perspektivet tycker jag inte att svaret är särskilt övertygande. Här gäller regeln om att vänta och se.

I ett uttalande från lördagen i Norrköping sade bostadsministern att han inte i onödan ville trassla till det inför valet. Först om priserna åter börjar stiga, kan lagförslaget plockas fram. Det framgår även av svaret att det är prisutvecklingen som skall avvaktas. Jag kan inte tolka detta på annat sätt än att bostadsministern tycker att det bör införas flera regler och bestämmelser som skall minska de boendes självbestämmande, men att det inte är aktuellt att ingripa förrän efter valet. Jag vill då fråga: Om det blir fortsatt socialdemokratiskt styre efter valet, när kommer i så fall dessa förslag att framläggas? Hur mycket ytterligare skall priserna stiga innan ett förslag i denna del läggs fram?

Vi i centern avvisar varje tanke på hembud och priskontroll, eftersom det är som att skjuta ett grundskott mot den kooperativa idén. Dessutom främjar det bara den svarta handeln. Därför hade jag av bostadsministern önskat ett klarare avståndstagande när det gäller den här frågan i det längre perspektivet.

Även om det är alldeles för sent, tycker jag däremot att det är bra att bostadsministern nu är beredd att lösa problemen med andrahandsuthyrningen. Det går inte att försvara de förhållanden som i dag råder på andrahandshyresmarknaden. Jag är inte beredd att här uttala mig närmare om de detaljer i förslaget som har lagts fram. Det är dock tillfredsställande att bostadsministern äntligen avser att ta itu med dessa problem.

Anf. 4 Bostadsminister HANS GUSTAFSSON:

Herr talman! Låt mig först säga till Birgit Friggebo att jag har svarat på varje fråga som hon ställt i sin interpellation. Jag tycker också att Birgit Friggebo i sitt inledningsanförande gav uttryck för detta. Tyvärr höll inte denna hennes uppfattning genom hela inlägget.

Varken Birgit Friggebo eller Agne Hansson tycker att jag hyser tillräckligt stor oro för prisutvecklingen på bostadsrätter. Jag lyssnade mycket intensivt när både Agne Hansson och Birgit Friggebo sade att det vore väldigt lätt att

göra någonting åt problemen, men att bostadsministern inte var tillräckligt intresserad eller tillräckligt upprörd. Ni har ju rätt att göra ytterligare inlägg, och jag förmodar att ni avser att återkomma i debatten. Kan inte någon av er tala om vad vi skall göra mot prisstegringen på bostadsrätter, som ni tycker – och jag delar den uppfattningen – är alldeles omåttlig? Ni har ju så lätt att föreslå åtgärder.

Ni kan ju från nordisk erfarenhet lära att det ingalunda hjälper att omvandla alla lägenheter i Stockholm till bostadsrätter. I Helsingfors finns praktiskt taget inga hyreslägenheter, utan nästan enbart ägarlägenheter, och överlåtelsepriserna är där lika höga i finska mark per kvadratmeter som våra är i svenska kronor.

Jag lyssnar med stort intresse. Jag förstår att alla de förslag som jag kan föra fram för att försöka komma till rätta med förhållandena av oppositionen uppfattas som galna och felaktiga, men jag tar gärna emot synpunkter från Birgit Friggebo och Agne Hansson om hur vi skall gå till väga.

Jag tycker nog vidare, Birgit Friggebo, att det skulle vara klädsamt om Birgit Friggebo vore litet försiktigare när hon talade om bostadsbyggandet än vad hon gjorde i sin replik. Sanningen är den att under Birgit Friggebos tid som bostadsminister gick bostadsbyggandet ned med 25 000 lägenheter om året, vilket är den största nedgång som någonsin har inträffat. Dessutom överlämnade Birgit Friggebo till mig 40 000 tomma nybyggda lägenheter. Tyckte Birgit Friggebo inte att vi skulle ta någon hänsyn till dem i vårt byggande? Det är förvånansvärt att medan vi så sent som 1984 hade 40 000 tomma lägenheter i vårt land kunde vi enbart under föregående år öka bostadsbyggandet med 10 000 lägenheter. Under den period när Birgit Friggebo svarade för fögderiet och strax dessförinnan var andelen bostadsrätter i byggandet 6 %, medan för närvarande 30 % av det totala byggandet är bostadsrätter.

Vi kan naturligtvis ha delade meningar, men jag tycker att något uns av insikt och rättvisa ändå vore på sin plats i en sådan här debatt.

När det gäller realisationsvinstbeskattningen är jag verkligen förvånad över att både Agne Hansson och Birgit Friggebo menar att jag, trots att regeringen i fullt samförstånd med samtliga partier har tillsatt en utredning med uppgift att studera frågor om den framtida realisationsvinstbeskattningen, skulle stiga upp och tala om hur den skall vara utformad. Det gäller här dessutom en fråga som inte tillhör mitt departement. Vi har ju ställt oss bakom inkomstskatteutredningen, i vars direktiv ingår att utredningen skall studera frågan om realisationsvinstbeskattningen.

Jag framhåller i mitt interpellationssvar, som Agne Hansson kanske inte har fått men ändå har hört uppläsa, att när utredningen lägger fram sitt förslag år 1991 är det tid att göra en samlad bedömning av alla de bostadspolitiska frågorna. Det gäller både effekten av en eventuell marginalskattesänkning och dennas inverkan på underskottsavdragen, realisationsvinstbeskattningen och prisutvecklingen. Det kan väl inte vara orimligt att avvakta en parlamentarisk utrednings arbete innan vi tar ställning i de här frågorna.

Anf. 5 BIRGIT FRIGGEBE (fp):

Herr talman! Jag sade att jag inte ville bråka med Hans Gustafsson om bostadsbyggandet, men kvar står att det färdigställdes ungefär en kvarts miljon bostäder under den föregående femårsperioden, medan bara 170 000 färdigställdes under den senaste femårsperioden. Det är en skillnad på mellan 80 000 och 90 000 lägenheter, vilken skall ställas i förhållande till de löften som socialdemokraterna gav i valrörelsen 1982 om att bostadsbyggandet skulle öka. Vad som hände var att det kraftigt minskade. Men detta ligger litet grand utanför dagens debatt.

Hans Gustafsson säger att han har svarat på alla mina frågor. Ja, jag sade också inledningsvis att svaret är klagörande på kort sikt. Men på längre sikt är det inte alls speciellt klagörande, och därvidlag kvarstår osäkerheten om vad socialdemokratin vill åstadkomma.

Hans Gustafsson säger sig inte ha någon principiell uppfattning om uppskovsreglerna när det gäller realisationsvinstbeskattningen av bostadsrätter. Jag tycker att det är underligt av ett så stort parti, som ofta vill ge intrycket att kunna lämna besked i alla möjliga olika frågor. Det är här fråga om en skatt på flyttandet, och om man inte har uppskovsregler, kommer folk att sitta kvar i fel bostäder och i för stora bostäder. Det är den situationen som vi har i dag och som är så bekymmersam. På den punkten gavs inget principiellt besked.

När det gäller hembud sägs att man får överväga detta på nytt om priserna skulle börja stiga igen. Det är ju bara en symbolhandling att införa priskontroll och hembud, eftersom människor försöker smyga undan kontrollen på olika sätt. Vi gör människor kriminella – genom att ha bestämmelser som de inte kan efterleva – i stället för att gå in på de grundläggande problemen.

Egentligen skulle man kunna säga på följande sätt: Hans Gustafssons brist på preciseringar när det gäller de långsiktiga frågorna innebär ett besked till väljarna att de måste rösta på folkpartiet för att vara säkra på att få uppskovsregler inom realisationsvinstbeskattningen av bostadsrätter, för att vara säkra på att det aldrig kommer att införas hembud och för att vara säkra på att HSB:s och Riksbyggens priskontroll och hembud kommer att avskaffas, och för att vara säkra på att få en rörligare bostadsmarknad som låter också de bostadslösa och de nytillträdande på bostadsmarknaden få vara med och få sitt bostadsbehov tillgodosett.

Anf. 6 AGNE HANSSON (c):

Herr talman! Jag förstår Hans Gustafsson när han ställer frågan till Birgit Friggebo och mig – nu då vi har tre minuters repliktid – om vad vi vill göra åt prisutvecklingsproblemet. Det är tydligen på det sättet, herr talman, att bostadsministern står fullständigt tomhänt inför hur han skall åtgärda dessa problem. Där har vi förklaringen till att ingenting har hänt under hela den tid som spekulationsvågen har pågått!

Självfallet har vi anvisat åtgärder. Vi har från centerpartiets sida väckt sju kommittémotioner och en partimotion på bostadspolitikens område, och det är bara att läsa i dem för den som vill finna en rad åtgärder. Men låt mig peka på tre saker på det här området som vi har föreslagit, vilka direkt skulle ge resultat.

För det första vill vi öka tillgången på lägenheter. Vi har i vår motion föreslagit en satsning på 150 milj. kr. till att ordna 5 000 nya smålägenheter – framför allt i storstadsområdena. Detta skulle förbättra tillgången, minska trycket på bostadsmarknaden och hejda prisutvecklingen.

För det andra kan man diskutera insatsens storlek i detta sammanhang.

För det tredje: Om vi hade haft rättvisa reavinstskatter och en förändrad reavinstbeskattning på bostadsrätter, vilket jag berörde i mitt första inlägg, hade vi också fått en klart prisdämpande effekt på den här utvecklingen på bostadsrätter. Då hade det inte heller funnits möjligheter att spekulera på det sätt som nu har skett.

Det är en enkel åtgärd att ändra reavinstbeskattningen. Den frågan behöver vi inte skjuta in i en utredning som skall användas som undanflykt. Inkomstskatteutredningen skall ju syssla med betydligt mycket mer än detta. Att jämställa reavinstbeskattningen när det gäller villor och bostadsrätter är en mycket enkel åtgärd, som man inte behöver vänta till 1991 för att genomföra. Till dess har priserna hunnit genomgå en kraftig ökning.

Jag beklagar att bostadsministern fortfarande tvekar på de här punkterna om långsiktigheten. Han är tydligen inte heller beredd att ändra sig beträffande de principiella frågorna om ombildning och annat för att det skall bli lättare för de boende att också få äga sin bostad och därmed engagera sig mer i sitt boende. Detta är att beklaga.

Jag kan bara konstatera att socialdemokraterna tydligen inte är beredda att utöka ägandet i boendet.

Anf. 7 Bostadsminister HANS GUSTAFSSON:

Herr talman! Jag skulle sätta stort värde på om Agne Hansson också ville klargöra om hans påstående att han vill ha samma regler för villor som för bostadsrätter i beskattningen skall tas till intäkt för att Agne Hansson vill öka beskattningen till 40 % av vinsten på bostadsrätter, som fallet är beträffande villorna.

Det var som jag trodde – varken Agne Hansson eller Birgit Friggebo hade någon åtgärd att föreslå. Hela er uppläggning innebär egentligen bara att ni vill opponera mot alla de tankar och förslag som finns. Det ligger väl i oppositionens rollens karaktär att göra så.

Det finns inga bostadsrättslägenheter som står tomma. Det vore ju väldigt konstigt om den omständigheten att man får skatta för vinsten med 12,5 % skulle vara avgörande för att bostadsrätterna stiger med fem gånger beloppet för årsavgiften.

Birgit Friggebo anser tydligen att den som vill ha god ordning på bostadsmarknaden skall rösta på folkpartiet. Ja, det är möjligt att det finns någon som kan känna sig attraherad att pröva den utvägen.

Förra gången folkpartiet var med och hade ansvaret för bostadspolitiken hade vi den sämsta utvecklingen vi någonsin har haft i landet. Det var då villapriserna sjönk och gick långt under det reala värdet. Det var då man byggde tiotusentals bostäder som stod tomma och oanvända. Det var då som 13 % av byggnadsarbetarna gick arbetslösa. Men det är möjligt, kan jag förmoda, att Birgit Friggebo och folkpartiet har blivit litet förståndigare under oppositionsperioden. Alla de förslag till avregleringar och förändring-

ar som Birgit Friggebo har framfört hade Birgit Friggebo möjlighet att genomföra under sina sex år som bostadsminister men genomförde inte ett enda av dem. Nu är det möjligt att det skulle bli bättre. Vi får väl se.

Nu bor folk bra. Byggnadsarbetarna har jobb. Vi har en real värdestegring på villorna. Vi har fler bostäder än vi någonsin har haft. Och vi har en utveckling av boendekostnaderna som är lägre än utvecklingen av konsumentprisindex.

Vi får väl se, när väljarna gör sitt val, om de uppskattar verkligheten eller förhoppningarna hos Birgit Friggebo.

Talmannen anmälde att Agne Hansson anhållit att till protokollet få antecknat att han inte ägde rätt till ytterligare inlägg.

Anf. 8 BIRGIT FRIGGEBO (fp):

Herr talman! Bostadsministern vill inte svara på de frågor som är ställda i interpellationen vad gäller det långsiktiga perspektivet: om socialdemokratin är för eller emot uppskottsregler när det gäller bostadsrätter, om man principiellt tar avstånd för all framtid från tanken på hembud, osv. Detta får vi inte några svar på.

Jag vill hänvisa till en motion på 24 sidor som jag har lämnat in till riksdagen. Den innehåller ett mycket heltäckande program för bostadspolitiken, som i väsentliga avseenden skulle förbättra situationen, framför allt vad gäller rörligheten på bostadsmarknaden.

Jag vill faktiskt inte slå mig för bröstet för det som åstadkoms under de sex borgerliga åren. Det finns inte heller någon anledning för tidigare socialdemokratiska regeringar att slå sig för bröstet med tanke på det omfattande regelverk som då skapades och som vi delvis administrerade under de borgerliga åren. Vad vi gjorde var att ändå börja en uppluckring. Vi började minska bostadssubventionerna. Vi införde regler och bestämmelser som ökade användningen av bostadsrätter. Vi såg till att människor fick mer att säga till om i sina bostäder. Man fick också lättnader i byggnadsreglerna, med friggebodar och liknande. Att det sedan inte gick så snabbt som man skulle kunna önska kan man ju beklaga, men jag är övertygad om att en borgerlig regering i dag med stor kraft och snabbhet skulle sätta i gång ett sådant arbete, som skulle innebära fler bostäder och mindre utslagning av smålägenheter. Vi skulle ta bort staketet mellan de olika upplåtelseformerna, som ju de facto låser in människor i sina bostäder – de flyttar inte på sig även om de känner behov av det. Vi skulle se till att det blev större valfrihet, vilket innebär att vi skulle behålla hyreslägenheterna men också låta det bli fler bostadsrätter, eftersom det är en uppskattad boendeform. Detta skulle också minska prisutvecklingen på bostadsrätterna.

Vi skulle också se till att det blev en mera rättvis hyressättning när det gäller dels centrala, dels ocentrala lägen. Det skulle verkligen påverka och sänka priserna på bostadsrätterna.

Jag har klappat Hans Gustafsson på axeln för att han inte lägger fram något förslag om hembud. Men i övrigt är passiviteten påfallande. Man vill inte åstadkomma en förändring som gör att bostadssökande kan efterfråga bostäder över huvud taget.

Jag tycker att Hans Gustafsson skall vara litet försiktig med sina kommentarer om de olika perioderna och om olika regeringar. När jag avgick var bostadsmarknaden i stort sett i balans, medan Hans Gustafsson har åstadkommit en kris som i vissa avseenden kanske t. o. m. är mera omfattande än den vi hade på .60-talet.

Överläggningen var härmed avslutad.

2 § Svar på interpellationerna 1987/88:186 och 197 om bankägares rätt till representation i dotterbolags styrelse, m. m.

Anf. 9 Statsrådet BENGT K Å JOHANSSON:

Herr talman! Nic Grönvall har ställt följande frågor till mig.

1. På vilken grund anser regeringen att banklagstiftningens rörelse- och tillsynsregler förstärks genom förbudet mot att Proventus AB får utöva sin lagliga rätt att utse styrelseledamöter på bolagsstämma?

2. På vilken laglig grund har regeringen infört villkoren för dispensen för GotaGruppen AB att utgöra moderbolag i bankkoncernen?

Dessutom har Christer Eirfelt frågat mig om regeringen avser att gå vidare med en liknande reglering av andra bankägares rätt att vara representerade i dotterbolagsstyrelser och – i så fall – i vilken form regeringen kommer att lägga fram sådana förslag.

Bakgrunden till de båda interpellationerna är följande.

I ett regeringsbeslut den 21 januari i år avgjordes – efter en ansökan av GotaGruppen AB – frågan om Götabanken och Wermlandsbanken skulle få ingå som dotterbolag i en finansiell koncern med GotaGruppen AB som moderbolag.

Enligt 1 kap. 4 § bankaktiebolagslagen (1987:618) får ett bankaktiebolag ingå som dotterbolag i en koncern, endast om ett annat bankbolag är moderbolag. Regeringen får dock medge undantag från denna huvudregel, om det finns särskilda skäl.

I GotaGruppen-koncernen ingår som dotterföretag, förutom bankerna, bl. a. ett fondkommissionsbolag. Dominerande ägare i moderbolaget GotaGruppen AB är Proventus AB.

Regeringens beslut innebar att Götabanken och Wermlandsbanken tilläts att ingå som dotterbolag i GotaGruppen-koncernen.

För dispensen ställde regeringen dock fyra villkor. Ett av dessa villkor var att Proventus AB, som dominerande ägare i GotaGruppen AB, inte fick vara representerat i dotterföretagens styrelser.

De övriga villkoren gällde dels hur GotaGruppen AB skulle uppfylla det särskilda kapitalkrav som gäller för moderbolag, som ej är bank, i en finansiell koncern, dels storleken och fördelningen av koncernens handelslager av värdepapper, dels den tidsfrist inom vilken moderbolagets andelar i företaget med bankfrämmande verksamhet skulle vara avyttrade.

Mitt svar på Nic Grönvalls första fråga är följande.

Regeringen har i sitt beslut motiverat varför den ansett det erforderligt att ställa villkoret beträffande Proventus AB:s ägarrepresentation i styrelserna

för koncernens dotterbolag. I korthet kan motiveringen återges så, att regeringen velat trygga moderbolagets inflytande i koncernen och motverka risken för otillbörlig påverkan från starka, utanför koncernen stående ägarintressen, som inte nås av banklagstiftningens rörelse- och tillsynsregler.

Så till Nic Grönvalls andra fråga.

Att regeringen, då den medger undantag från huvudregeln i 1 kap. 4 § bankaktiebolagslagen, kan ställa villkor framgår uttryckligen av förarbetena, proposition 1986/87:149 om finansiella koncerner m. m. I specialmotiveringen till bestämmelsen anförs nämligen följande: "I samband med att regeringen prövar frågan om tillstånd anger regeringen också de villkor angående koncernens organisation och koncernföretagens verksamhet m. m. som bör gälla som förutsättning för tillståndet."

I sammanhanget vill jag även framhålla att det är vedertaget inom förvaltningsrätten att myndigheter under vissa förutsättningar kan förena sina beslut med villkor även om uttryckligt stöd i författning eller förarbeten saknas. Villkoren måste dock vara förenliga med de syften som ligger till grund för lagstiftningen inom området i fråga. Skulle villkor inte få ställas, är alternativet att vägra dispens. Om dispens i stället kan förenas med villkor, ges den sökande möjlighet att välja mellan att utnyttja dispensen eller, om han finner villkoren alltför betungande, avstå från den.

Därmed går jag över till Christer Eirefelts interpellation.

Först vill jag göra klart att det villkor som Christer Eirefelt syftar på tillämpats i ett enskilt dispensärende som regeringen haft att pröva och att dess innehåll betingats av omständigheterna i just detta fall.

Som svar på frågan vill jag säga att regeringen inte för närvarande planerar att lägga fram förslag i fråga om reglering av ägarinflytandet i finansiella koncerner. Frågan om begränsningar i ägandet av bankaktier utreds emellertid av kreditmarknadskommittén. I samband därmed kan man också komma in på frågor rörande ägandet i finansiella koncerner. Det är för tidigt att nu säga något om vad kommitténs väntade förslag kan leda till inom banklagstiftningens område.

Anf. 10 NIC GRÖNVALL (m):

Herr talman! Jag tackar statsrådet för svaret.

Jag måste tyvärr säga att detta svar är så otillfredsställande att det måste bero enderå på statsrådets avsiktliga mening att villa bort riksdagen genom att lämna den typen av svar eller också på en brist på kunskap på regeringsbanken, vilket i så fall är allvarligt.

Jag ställde den första frågan på den grunden att näringsutskottet, som är lagstiftare i detta fall, i sin skrivning har redovisat synen på frågans lösning och på när dispensen skall användas och vad den skall användas till. Statsrådet svarar över huvud taget inte på den frågan utan citerar i stället en mening ur specialmotiveringen till bestämmelsen.

Den första frågan för vår debatt uppreser sig då genast: På vilket sätt anser statsrådet att det i denna mening finnes en grund för att hävda att en aktieägare inte skall få utöva sin rösträtt på bolagsstämma? Det är nämligen det som dispensen betyder.

Den andra frågan för debatten är egentligen den centrala, allvarliga

frågan, som gör att jag känner mig mycket engagerad i min kritik. Statsrådet säger nämligen att det skulle vara "vedertaget inom förvaltningsrätten att myndigheter under vissa förutsättningar kan förena sina beslut med villkor även om uttryckligt stöd i författning eller förarbeten saknas". Jag begär att statsrådet styrker grunden för den meningen.

Skälet till detta, herr statsråd, är att det i regeringsformen 8 kap. 2 och 3 §§ finns bestämmelser om vad som gäller för svensk lagstiftning och för påverkan på enskilds rätt. I 2 § står det:

"Föreskrifter om enskildas personliga ställning samt om deras personliga och ekonomiska förhållanden inbördes meddelas genom lag.

Sådana föreskrifter är bland andra:"

Sedan räknas ett antal exempel upp, däribland föreskrifter om bolag. Här står det alltså alldeles tydligt, att för att man skall få lämna föreskrifter om enskilds uppträdande i bolag skall det vila på lag:

I 3 § i samma kapitel står det:

"Föreskrifter om förhållandet mellan enskilda och det allmänna, som gäller åligganden för enskilda eller i övrigt avser ingrepp i enskildas personliga eller ekonomiska förhållanden, meddelas genom lag."

Denna dispens är ett ingrepp i den enskildes äganderätt till aktier. Han får inte lov att rösta på de styrelseledamöter han vill i ett visst aktiebolag. Det står i grundlagen att detta måste vila på lag, för att man skall få lov att meddela sådana bestämmelser.

Mot denna bakgrund vill jag alltså på nytt fråga: Vilken praxis är det som statsrådet syftar på som ställs utanför grundlagens bestämmelser om reglerna för den enskildes uppträdande i ett aktiebolag? Det är mycket viktigt att vi får veta det, därför att konsekvensen av om detta regeringsbeslut går utöver grundlagens regler är inte bara att det är ett ogiltigt beslut, utan enligt 11 kap. 14 § i regeringsformen är det dessutom förbjudet för myndigheter att tillämpa beslutet. Även regeringen är alltså förbjuden att tillämpa sitt eget beslut. Eller kan statsrådet påvisa att en förvaltningsrättslig praxis är för handen?

Adressaten när det gäller dispensbeslutet är nämligen GotaGruppen, som på grund av banklagens bestämmelser om rösträtt i bankaktiebolag aldrig kan rösta för mer än en femtedel av aktierna. Vad händer nu, herr statsråd, om de 80 % andra aktieägarna röstar in en ledamot av Proventus AB:s ledning – för att tills vidare göra det enkelt? Är också det valet ogiltigt? Det är ju inte ett val av adressaten när det gäller regeringens dispensbeslut, utan det är ett val av andra fria människor, som på en bolagsstämma utövar sin rösträtt.

Detta uppser i sin tur frågan: Vad avser då regeringen att göra, om sådana personer som icke berörs av detta beslut skulle välja in någon som regeringen får för sig skulle representera Proventus? Till sist, herr statsråd: Det krävs att statsrådet talar om för mig vad uttrycket "representera Proventus" betyder. Hur skall någon människa kunna tillämpa det begreppet? Kan jag vara en representant för Proventus i detta styrelsearbete?, frågar jag mig. Om man ringer till mig och ber mig vara vänlig att åta mig ett styrelseuppdrag, är jag då representant för Proventus? Det är alldeles nödvändigt att statsrådet lämnar en tydlig redovisning även på denna punkt:

Vad är enligt regeringens uppfattning dispensens innehåll? Min uppfattning är att dispensen är helt olaglig.

Prot. 1987/88:84
15 mars 1988

Anf. 11 TALMANNEN:

Då Christer Eirefelt inte kan vara närvarande kommer Hadar Cars att ta emot svaret.

Om bankägares rätt till representation i dotterbolags styrelse, m. m.

Anf. 12 HADAR CARS (fp):

Herr talman! Det som har föranlett Christer Eirefelts fråga till statsrådet är detta att när GotaGruppen bildades den största ägaren, Proventus AB, inte fick vara representerad i dotterbolagens styrelser. Det skäl som regeringen har angett för sitt beslut var att man ville undvika att Proventus får ett alltför stort inflytande över koncernens hela verksamhet. Jag tycker att Nic Grönvall har analyserat den lagliga grunden för regeringsbeslutet, och jag kan instämma i hans uppfattning att det såväl i förarbetena som i lagen saknas sådana bestämmelser som gör att man kan säga att beslutet har laglig grund. Jag tycker att det är en allvarlig iakttagelse att regeringens beslut i denna fråga, såvitt vi kan förstå, saknar laglig grund.

Det är också intressant att notera att beslutet fattades utan kontakter med de statligt utsedda representanterna i Götabankens styrelse. I folkpartiet har vi ju alltid underkänt statliga styrelserepresentanter. Men när regeringen i en sådan här fråga inte bryr sig om att konsultera representanterna, understryker den ju riktigheten i folkpartiets ståndpunkt att det inte är någon särskilt stor nytta med denna typ av representanter.

Herr talman! Regeringen har ju en ambition att på olika sätt vidga sitt inflytande över bankernas styrelser. Utöver den statliga styrelserepresentationen har man ju fattat beslut om att regeringen skall godkänna valet av styrelseordförande. Genom lagen om finansiella koncerner har man också infört en ny reglering. Uppenbarligen är det här fråga om ytterligare ett steg för att skapa ett ökat statligt inflytande i bankerna. Det är en ambition som regeringen tycks ha. Jag kan inte säga att det svar som statsrådet har lämnat motsäger det påståendet. Han säger visserligen att "regeringen inte för närvarande planerar att lägga förslag i fråga om reglering av ägarinflytandet i finansiella koncerner". Men i samma andetag talar han om att en utredning pågår och att man får se vad den kommer fram till och vad det kan leda till. Ambitionen att mer och mer i detalj påverka styrelsesammansättning och styrelsearbete och att över huvud taget reglera denna verksamhet uppfattar jag som relativt uppenbar.

Jag tror det vore olyckligt att göra det. Försök att förbjuda en dominerande ägare att t. ex., som regeringen har gjort, sitta i dotterbolagsstyrelser innebär att ägarens inflytande skall utövas på andra vägar. Han kommer ju inte att avstå från att försöka utöva sitt inflytande. Men i stället för att utöva det i styrelser, som för en ägare är en naturlig plats för att utöva sitt inflytande, och under all den kontroll som lagstiftning och annat innebär för styrelsearbete, måste detta ske på annat sätt. Det tror jag inte är till någon fördel vare sig sakligt eller juridiskt.

Man bör kunna enas om att man genom ett sådant förfarande riskerar att besluten centraliseras uppåt, för i bankstyrelsen får ju den dominerande

ägaren vara företrädd. Vilka vill fatta beslut i dotterbolagsstyrelserna, när de vet att den egentliga ägaren inte har säte där utan sitter en trappa högre upp? Den osäkerhet man på detta sätt skapar om var beslut skall fattas är inte till fördel för verksamheten i något avseende eller för den saklighet och riktighet som bör känneteckna den verksamhet som banker bedriver.

Anf. 13 Statsrådet BENGT K Å JOHANSSON:

Herr talman! Jag vill först understryka att vad vi nu diskuterar är en särlagstiftning som innebär att vi i särskild ordning har tillskapat en möjlighet att på vissa villkor göra undantag från banklagstiftningens särskilda bestämmelser om hur en bankkoncern skall vara uppbyggd. En sådan dispens har lämnats till GotaGruppen-koncernen. Man kan säga att regeringen har tillmötesgått ett önskemål från koncernen att bygga upp verksamheten på annat sätt än det normala, där banken är moderbolag.

Vi har inte velat tillskapa regler som skulle vara gynnsammare i olika hänseenden för denna undantagsgrupp än för bankaktiebolag i allmänhet. Därav följer att vi har velat uppställa vissa villkor för hur dispensen skall kunna utnyttjas och när man skall få göra undantag från banklagstiftningens normala regler. Dit hör, Hadar Cars, att inflytandet skall utövas via moderbolaget just för att man inte skall få andra ansvarsregler än sådana som kan överblickas av koncernen. Banklagstiftningen avser att tillgodose kravet på att man skall kunna utöva tillsyn och inflytande på ett rakt sätt i ett bankföretag.

Vi har i dispensärendet ställt upp vissa villkor på den grund som lagen föreskriver och som har presenterats och beslutats i riksdagen. När lagstiftningen presenterades för riksdagen angavs klart att vi avsåg att ställa upp vissa villkor, men alla de möjliga och omöjliga frågeställningar som kan komma upp i dispensärenden kan ju inte uttryckas i lag. Jag kan inte, Nic Grönvall, dra den slutsatsen att det skulle vara stridande mot gällande lagstiftning, oavsett om Nic Grönvall syftar på något alldeles speciellt yttrande i näringsutskottet eller ej. Jag kan inte se att det när lagstiftningen togs fanns några sådana markeringar från näringsutskottets sida som skulle förhindra att man ställde upp dessa villkor.

När det gäller dispensen i övrigt vill jag markera att det alltså här är fråga om ett fondkommissionärsbolag som har ett samband med det bolag som äger GotaGruppen-koncernen och där oklarhet skulle kunna råda om förbindelserna mellan dessa olika bolag. Det gäller inte Götabanken som sådan, utan det gäller hur man skall kunna rösta i fondkommissionärsbolaget. Huvudregeln är, som vi har sett det, att ägarna då bör utöva sitt ägande via moderbolaget men inte direkt i dotterbolaget, och detta för att inte skapa oklarhet.

Hadar Cars säger att de statliga representanterna i Götabankens styrelse inte var kontaktade. Egentligen gällde det här inte Götabanken, Hadar Cars, utan det gällde GotaGruppen-koncernen, som vid det här tillfället egentligen inte var etablerad, och det fanns inga offentliga styrelserepresentanter utsedda. Det gällde relationerna mellan ägarna till GotaGruppen-koncernen, GotaGruppen-koncernen och ett fondkommissionärsbolag som finns inne i GotaGruppen-koncernen – det har inte någonting med Götabanken i sig att göra.

Sedan allmänt om ägarinflytandet i banker: Jag tycker inte det finns anledning att gå djupare in i den frågan nu, Hadar Cars. Det pågår en stor utredning – den har pågått i ganska många år – för att utreda bl. a. ägarfrågorna när det gäller banker och också när det gäller bankkoncerner, om det nu enligt vad utredningen kommer fram till bör kunna vara ett permanent tillstånd att det finns bankkoncerner som GotaGruppen-koncernen. Det tycker jag att vi kan lämna till framtiden.

Om Hadar Cars med sitt inlägg vill markera att han inte tycker att det skall finnas några ägarbegränsningar över huvud taget tror jag vi har olika meningar. Men vad frågan här gäller är ju snarast om de regler som finns i banklagstiftningen skall vara i huvudsak tillämpliga också på ett sådant koncernförhållande som GotaGruppen-koncernen representerar.

Anf. 14 NIC GRÖNVALL (m):

Herr talman! Statsrådets senaste replik gör egentligen den här tillställningen ännu värre. Nu förstår jag att statsrådet inte riktigt har klart för sig vad dispensbeslutet egentligen innehåller. Jag skall läsa innantill undantag nr 2: "Proventus AB som dominerande ägare i GotaGruppen AB får ej vara representerat i dotterföretagens styrelser". Det måste vara ett försök att rikta en uppmaning till människor som äger aktier att inte använda dem på det sätt de är garanterade rätten till genom grundlagen, nämligen just på det sätt som jag tidigare redovisade.

Jag förundras över att inte statsrådet eller hovrättsfiskalen som sitter vid väggen vid sidan om honom kan förklara hur det kommer sig att regeringen kan avstå från att följa grundlagens bud. Det är möjligt att jag har fel – jag har svårt att tro det, men det är ändå möjligt. Kom upp i talarstolen och tala om för mig att jag har fel, säg att grundlagens bestämmelser av någon anledning inte gäller i det här fallet!

Statsrådet sade vidare i sin andra replik att det här är en särslagstiftning. Nej, det är inte det. Tänk om det ändå hade varit det! Tänk om ni hade sluppit att kasta in proposition nr 148 i banklagstiftningen! Det var ju så att vi i november 1986 fick en proposition om banklagstiftningen som i evigheter hade legat och väntat på att läggas fram. När vi skulle ta upp den till behandling i maj 1987 kom proposition 148 med en tilläggsproposition, som gällde Gota Finans situation och som utgjorde ett tillägg till första kapitlet i bankaktiebolagslagen. Det hade varit bättre om man inte hade gjort den ändringen i huvudlagstiftningen utan låtit det vara just vad vi tyckte att det skulle vara, nämligen en situation som fick lösas när regeringen fick litet erfarenhet.

Nu har regeringen skrivit en dispensregel, som den sedan tänjer på i det oändliga. Det är värt att notera att statsrådet kommer tillbaka till tillsynsregler, bankregler och annat. De gäller självfallet. För varje verksamhet som innefattar bankrörelse gäller bankrörelselag, bankaktiebolagslag, krav på kapitaltäckning, förbud att rösta på bolagsstämma. Alla trygghetsregler som behövs för bankverksamhet gäller för alla banker, vem som än äger dem.

Jag undrar faktiskt, och vill fråga på nytt, vad som gör detta fall så märkvärdigt att aktieägarna inte får lov att utöva sin rösträtt.

Låt mig till sist i all hast läsa innantill i näringsutskottets aktuella

Prot. 1987/88:84
15 mars 1988

*Om bankägares rätt till
representation i dotter-
bolags styrelse, m. m.*

betänkande. På s. 32 säger näringsutskottet:

”Om strukturförändringar av nytt slag med svårförutsebara effekter inträffar inom bankväsendet bör regeringen kunna påverka utvecklingen så att inte banklagstiftningens skyddsregler sätts ur kraft. Dispensreglerna lämnar regeringen möjlighet att på ett smidigt sätt låta utvecklingen fortgå i den mån det kan ske utan skadeverkningar.”

Det är gränsen för dispensrätten – att se till att bankstrukturen inte förändras. Avsikten är inte, som här sker, att det skall göras ingrepp i äganderätten.

Anf. 15 HADAR CARS (fp):

Herr talman! Med utgångspunkt i statsrådets inlägg blir jag inte riktigt klok på om inte också han möjligen ifrågasätter om regeringsbeslutet verkligen hade laglig grund. Jag hoppas att vi på något sätt skall få detta prövat. Jag föreställer mig att regeringsrätten kan vara en riktig instans och att ärendet kan komma att hamna på dess bord. Vi får se vad en sådan prövning leder till.

Det förefaller mig också som om statsrådet är något osäker på om beslutet som sådant egentligen var särskilt klokt. Det vore därför värdefullt om han ville utveckla vad regeringen ville uppnå med detta beslut, som innebär ett ingrepp i styrelsesammansättningen som inte tidigare har gjorts från statsmakternas sida. Jag vill också gärna veta om resultatet blev det han förutsåg. Var detta verkligen ett nödvändigt ingrepp för att uppnå det man ville uppnå? Är statsrådet nöjd med utgången av regeringsbeslutet?

Anf. 16 Statsrådet BENGT K Å JOHANSSON:

Herr talman! Det som Nic Grönvall läste upp ur näringsutskottets betänkande är ett stöd för vad jag har sagt i denna debatt. Det är precis detta vi ville åstadkomma, nämligen en överblick över ansvarsregler och ansvar också i den nya koncernen. Det är nämligen själva utgångspunkten för hur en bank bör vara uppbyggd. Det är därför vi har en särskild banklagstiftning, Nic Grönvall – för att skydda insättarintressena och för att tillsyns- och ansvarsregler skall vara raka i denna bankkoncern.

Det var en särslagstiftning på det sättet att vi gick till riksdagen med en särskild proposition och ville ändra i den normala lagstiftningen för banker genom att öppna den möjlighet som den nya lagen ger. Därför är det fel när Hadar Cars säger att vi har gjort ingrepp. Vi har möjliggjort för bankkoncerner att finnas till. Visserligen är de i princip förbjudna, men de kan möjliggöras under vissa förhållanden.

Men jag skulle vilja fråga både Hadar Cars och Nic Grönvall om de tycker att det hade varit bättre att inte ha någon lagstiftning som reglerar dessa förhållanden – dvs. att vi skulle ha fått koncerner uppbyggda som inte motsvarat banklagstiftningens krav på ansvarsregler m.m. – utan att utvecklingen fått ha sin egen gång. Jag tycker det är riktigare att vi har möjliggjort detta via ett dispensförfarande, men jag tycker också det är riktigt att man då kan ställa upp vissa villkor i samband med att dispenserna lämnas. Jag menar att de regler som regeringen infört, på grundval av ett remissförande där riksbanken och bankspektionen visade sig ha denna uppfattning, är riktiga och att tillvägagångssättet varit det rätta. Det är inget

ovanligt, Hadar Cars, ätt det finns regler som kan innebära ingrepp i möjligheten att utöva ägande. Banklagstiftningen innehåller sådana regler. Men vad det här handlar om är att vi något tidigare har möjliggjort bildandet av en koncern. Det utredningsarbete som bedrivits har gett resultat, så att man kunde bedöma frågor om nybildningar på bankområdet och sätta dem i relation till de bankkoncerner och den banklagstiftning som byggts upp.

Självfallet, Nic Grönvall, kan man inte avstå från att följa grundlagens bud. Men detta är det heller inte fråga om, utan det är fråga om att tillämpa den lagstiftning som vi gick till riksdagen med förslag om och där vi klart angav att vissa av de skyddsregler m. m. som gäller på bankområdet bör gälla för den här koncernen också. Det är vad vi har gjort i det aktuella dispensärendet.

Anf. 17 NIC GRÖNVALL (m):

Herr talman! Jag tackar statsrådet för att han nu faktiskt bekräftar för mig att han inte har förstått vad vi talar om.

Statsrådet säger att det är vanligt att det finns inskränkningar i rätten att utöva ägande, bl. a. i banklagstiftningen. Ja, det är alldeles riktigt, och det står helt i överensstämmelse med grundlagen. Men vad regeringen har gjort är att den i ett dispensbeslut, i ett förvaltningsbeslut, som alltså inte är lag, har inskränkt aktieägares rätt att rösta för sina aktier. Så det exemplet är ingen förklaring – det är bara en bekräftelse på att statsrådet faktiskt inte har förstått vad jag säger, och detta är beklagligt.

Statsrådet säger nu att näringsutskottets skrivning bekräftar att regeringen har handlat rätt och att lagstiftningen innehåller bestämmelser om möjlighet att inskränka ägarnas rätt att rösta för sina aktier. Statsrådet citerar också den mening han själv anfört i specialmotiveringen. Då vill jag säga att om statsrådet läser svenska på det sättet, så O.K. – då kan jag förstå att ni kan komma till den här uppfattningen.

Men eftersom jag var tvungen att läsa så fort förut vill jag gärna än en gång läsa upp vad som står i näringsutskottets betänkande: "Om strukturförändringar av nytt slag med svårförutsebara effekter inträffar inom bankväsendet bör regeringen kunna påverka utvecklingen så att inte banklagstiftningens skyddsregler sätts ur kraft."

Vad är det i banklagstiftningens skyddsregler som sätts ur kraft av ett styrelseval? På den punkten är det ju faktiskt så att statsrådet om och om igen återkommer till frågan om banklagstiftningens verkliga mening. Därvidlag har vi inga skilda uppfattningar: I varje land behövs en banklagstiftning som säkerställer insättarnas intressen och säkerställer deras rätt. Det finns något slags mystisk farhåga i statsrådet Johanssons sinnevärld om att en styrelseledamot i ett bolag skulle kunna omintetgöra hela det bolagets handlande. Det verkar nästan som om man skulle ha en kolossal makt att koppla bort bankspektion, kapitaltäckningsregler och allt annat som konstituerar skyddet för insättarna. Det skulle vara intressant att få veta hur statsrådet tror att man helt skulle kunna koppla bort lagstiftningen bara därför att en viss person är styrelseledamot. Det är ju detta som är er motivering.

Det hade varit bättre om man inte lagstiftat på detta område. Ena stunden säger statsrådet att vi inte kan uttala oss om ägarfrågorna, eftersom en stor

utredning arbetar med dessa. I nästa stund kastar han fram ett förslag om en lagstiftning vars dispensregler är så otydliga att vi måste föra en sådan här debatt om lagstiftningens konsekvenser.

Anf. 18 HADAR CARS (fp):

Herr talman! Jag tolkar statsrådets inlägg så att syftet med de beslut regeringen fattade var att man skulle få en bättre överblick över ansvarsförhållandena i GotaGruppen AB. Min bedömning är att det motsatta mycket väl kan ha inträffat, bl. a. på så sätt att dotterbolagsstyrelserna i GotaGruppen AB på grund av att de fråntas rätten att i sin krets ha företrädare för den dominerande ägargruppen kan få svårare att ta det fulla ansvar som man normalt räknar med att en dotterbolagsstyrelse skall ta.

Anf. 19 Statsrådet BENGT K Å JOHANSSON:

Herr talman! Just det, Nic Grönvall! Vad det handlar om är att tillgodose syftet att banklagstiftningens skyddsregler inte sätts ur spel.

Då säger Nic Grönvall: Inte kan väl en enskild styrelseledamot i ett bolag omintetgöra den typen av skyddsregler. Jag vet inte om Nic Grönvall skulle svara likadant om det vore så att man i ett av de bolag som finns inom koncernen hade identiskt samma bolagsstyrelse som i Proventus AB. Skulle han då säga att det här inte finns något som helst samband och att det är onödigt att ge sig in på en diskussion om att det här skulle förekomma någon typ av påverkan från någon obehörig? Skulle Nic Grönvall svara att det var likadant vare sig det, som i detta fall, gällde ett fondkommissionsbolag eller om det gällde en bank inom den koncernen. Ett sådant svar skulle jag bedöma som naivare än det svar jag för min del skulle vara beredd att avge.

Vi kan självfallet inte utöva någon påverkan om man i ett bolag vill ha en viss styrelse. I det fallet kan bolagsstämman besluta hur den vill. Men vad vi kan avgöra är huruvida det bolaget skall få ingå i den koncernbildning det handlar om. Det är den saken dispensprövningen gäller och ingenting annat. Om koncernen väljer att inte låta ett bolag ingå i koncernen, står det bolaget fritt, men då är det fråga om en helt annan sak.

Regeringen har med dessa villkor velat trygga moderbolagets inflytande i koncernen och motverka risken för otillbörlig påverkan från starka, utanför koncernen stående ägarintressen, som ej kan nås av banklagstiftningens rörelse- och tillsynsregler. Detta är en principfråga, och det har inte med personer att göra.

Tal mannen anmälde att Nic Grönvall anhållit att till protokollet få antecknat att han inte ägde rätt till ytterligare inlägg.

Överläggningen var härmed avslutad.

3 § Föredrogs och hänvisades

Propositionerna

1987/88:85 till jordbruksutskottet

1987/88:95 till finansutskottet

1987/88:101 till näringsutskottet
1987/88:102 till utbildningsutskottet
1987/88:104 till kulturutskottet
1987/88:105 till arbetsmarknadsutskottet
1987/88:107 till justitieutskottet
1987/88:109 till utbildningsutskottet
1987/88:110 till socialförsäkringsutskottet
1987/88:112 till försvarsutskottet
1987/88:113 till utbildningsutskottet
1987/88:115 till bostadsutskottet
1987/88:116 till socialförsäkringsutskottet
1987/88:117 till jordbruksutskottet
1987/88:119 till utrikesutskottet
1987/88:121 till socialförsäkringsutskottet
1987/88:122 till justitieutskottet
1987/88:126 till socialutskottet
1987/88:129 till trafikutskottet
1987/88:131 till bostadsutskottet

4 § Föredrogs och hänvisades

Redogörelserna

1987/88:20 och 21 till utbildningsutskottet

5 § Föredrogs och hänvisades

Motion

1987/88:Ju17 till justitieutskottet

6 § Föredrogs men bordlades åter

Konstitutionsutskottets betänkanden 1987/88:26–29

Skatteutskottets betänkande 1987/88:21

Justitieutskottets betänkanden 1987/88:23–27

Lagutskottets betänkanden 1987/88:15–18

Socialförsäkringsutskottets betänkanden 1987/88:15 och 16

Socialutskottets betänkanden 1987/88:9, 11 och 21

7 § Anmäldes och bordlades

Propositionerna

1987/88:125 med förslag om tilläggsbudget II till statsbudgeten för budgetåret 1987/88

1987/88:127 om låneunderlag vid nybyggnad av bostäder i egen regi

1987/88:133 med anledning av Sveriges tillträde till den europeiska konventionen till förhindrande av tortyr m. m.

Prot. 1987/88:84
15 mars 1988

8 § Anmäldes och bordlades

Motionerna

med anledning av prop. 1987/88:84 om ändring i namnlagen (1982:670)
1987/88:L2 av Margareta Andrén (fp)

med anledning av prop. 1987/88:99 om förbättrat bilstöd till handikappade
1987/88:Sf16 av Birthe Sörestedt och Bo Nilsson (s)

1987/88:Sf17 av Karin Israelsson m. fl. (c)

1987/88:Sf18 av Lars Werner m. fl. (vpk)

1987/88:Sf19 av Ingvar Björk (s)

1987/88:Sf20 av Nils Carlshamre m. fl. (m)

1987/88:Sf21 av Margareta Andrén m. fl. (fp)

9 § Anmäldes och bordlades

Konstitutionsutskottets betänkande

1987/88:23 om aktivt folkstyre i kommuner och landsting (prop. 1986/87:91
och 1987/88:100 delvis)

Kulturutskottets betänkande

1987/88:10 om åtgärder för att främja turismen i Västerbottensfjällen (prop.
1987/88:64 delvis)

Trafikutskottets betänkanden

1987/88:9 om särskilda regionalpolitiska insatser i delar av Bergslagen och
norra Sveriges inland (prop. 1987/88:64 delvis)

1987/88:11 om SMHI, SGI m. m. och om Samordning av den civila och
militära vädertjänsten (prop. 1987/88:100 delvis)

1987/88:12 om postväsende (prop. 1987/88:100 delvis)

1987/88:14 om transportrådet, transportstöd m. m. (prop. 1987/88:100
delvis)

Jordbruksutskottets betänkande

1987/88:15 om särskilda insatser i delar av Bergslagen och norra Sveriges
inland (prop. 1987/88:64 delvis)

Näringsutskottets betänkanden

1987/88:19 om särskilda regionalpolitiska insatser i delar av Bergslagen och
norra Sveriges inland (prop. 1987/88:64 delvis)

1987/88:20 om värdepappersmarknaden m. m.

1987/88:21 om mineralpolitik m. m. (prop. 1987/88:100 delvis)

Arbetsmarknadsutskottets betänkande

1987/88:14 om särskilda regionalpolitiska insatser i delar av Bergslagen och
norra Sveriges inland (prop. 1987/88:64 delvis)

Meddelades att följande frågor framställdes

Meddelande om frågor

den 14 mars

1987/88:393 av *Hans Göran Franck* (s) till statsrådet Georg Andersson om behandlingen av vissa asylärenden rörande statslösa palestinier:

Några tiotal statslösa palestinier, som sökt asyl i Sverige, väntar sedan flera år på besked om de skall få uppehållstillstånd.

Enligt uppgift ligger avgörandet hos regeringen i arbetsmarknadsdepartementet. I åtta beskrivna fall har väntetiden hos SIV varit mellan 6–23 månader och hos departementet 19–36 månader. Det rör sig om unga människor, som vistats i Sverige 30–42 månader utan att ha fått slutligt beslut om sina ansökningar.

Att i dag utvisa statslösa palestinier till Libanon eller vissa andra arabländer är att utsätta dem för allvarliga risker för deras liv och frihet.

Av ca 400 ärenden om uppehållstillstånd som behandlats av regeringen i år är det enligt uppgift bara ca 6 %, som legat hos departementet mer än ett år.

Med hänvisning till det anförda vill jag fråga invandrarministern om anledningen till det långa dröjsmålet samt om vilken allmän bedömning som görs av riskerna för palestinier att utvisas till exempelvis Libanon efter så lång tid.

den 15 mars

1987/88:394 av *Margitta Edgren* (fp) till civilministern om prästvigningen av kvinnor i Göteborgs stift:

Nu händer det igen. En kvinna som vill bli präst får inte vigas till ämbetet i Göteborg trots att hon förberett sig i Göteborg. Ännu en gång sätter sig biskopen över andan i våra lagar. Enligt uppgift i dagspressen vill den kvinnliga kandidatens manliga kolleger inte vigas utan henne. De vill alltså också prästvigas på annan ort. Om detta har, enligt uppgift, biskopen i Göteborg uttalat sig och sagt att de måste vigas i Göteborg.

Hur länge tänker ministern acceptera att biskopen i Göteborg inte följer andan i landets lagar?

1987/88:395 av *Anne Wibble* (fp) till statsrådet Bengt K Å Johansson om PKbankens service till pensionärer och statligt anställda:

I flera uttalanden har statsrådet Bengt K Å Johansson uppmanat bankernas kunder att reagera mot nya avgifter och pålagor.

För utbetalning av bl. a. pensioner och löner till statsanställda utnyttjar svenska staten PKbanken. När utbetalning via personkonton infördes erbjöds kontoinnehavarna kostnadsfri bekräftelse på varje utbetalning samt saldouppgift vid varje sådant utbetalningsbesked. Saldouppgifterna har

Prot. 1987/88:84
15 mars 1988

avskaffats. Nu aviserar PKbanken att även utbetalningsbeskeden skall avgiftsbeläggas. Staten torde vara PKbankens största kund.

Meddelande om frågor

Vilka åtgärder har regeringen vidtagit för att motverka en fördyring av PKbankens service till pensionärer och statligt anställda?

1987/88:396 av *Margit Gennser* (m) till finansministern om skattefrågor vid generationsväxling i familjeföretag:

De betydande ekonomiska problem som uppstår vid generationsväxling i familjeföretag har uppmärksammats under lång tid. 1980 års företagsskattekommitté skulle också enligt sina ursprungliga direktiv utreda dessa frågor. Sedan dess har emellertid mycket hänt. Finansministern har tillsatt en rad nya skatteutredningar, varför allt tyder på att skattefrågor som berör generationsväxling kommit i bakgrunden. Med hänvisning till den oklarhet som råder vad gäller bättre anpassade regler vid generationsväxling i familjeföretag vill jag ställa följande fråga:

Kommer finansministern att se till att de nu berörda skattefrågorna skyndsamt utreds genom tilläggsdirektiv till någon av de nu sittande utredningarna?

1987/88:397 av *Lars Tobisson* (m) till finansministern om löneutvecklingen:

Vilka ekonomisk-politiska åtgärder avser finansministern vidta med anledning av att löneutvecklingen i år kan förutses överträffa inte bara av honom föreskrivna 4 % utan även de 7 % som fanns i finansplanens "katastrofalternativ"?

1987/88:398 av *Pär Granstedt* (c) till miljö- och energiministern om länsstyrelsernas resurser för miljöinsatser:

Enligt uppgift avses endast drygt 3 % gå till Stockholms län av de tio miljoner som föreslagits för att förstärka länsstyrelsernas insatser på miljöområdet. Stockholms län har drygt 20 % av rikets befolkning och mycket speciella miljöproblem.

Vilka är principerna för fördelningen av den föreslagna förstärkningen av länsstyrelsernas resurser för miljöinsatser?

1987/88:399 av *Marianne Karlsson* (c) till statsrådet Bengt Göransson om tillgång till viss fornminnesinventering i Kalmar län:

Under åren 1980–1981 gjordes en fornminnesinventering i norra delen av Kalmar län och bl. a. i Södra Vi. Arbetet utfördes av Lennart Klang och Olle Möller.

Resultatet har nu från allmänhetens sida efterfrågats vid riksantikvarieämbetet, men allt tycks ligga i en skrivbordslåda.

Anser statsrådet det rimligt att lägga ner cirka ett års arbete för två personer på en stor inventering, utan att sedan detta resulterar i en promemoria?

Avser statsrådet att vidta några åtgärder för att undersökningsresultatet skall komma allmänheten till del?

1987/88:400 av *Jörn Svensson* (vpk) till justitieministern om övervakningen av palestinska flyktingar:

I samband med helgens demonstrationer har det förekommit att befattningshavare vid säkerhetspolisen fotograferat palestinska flyktingar som deltagit i demonstration.

Med anledning härav vill jag fråga justitieministern:

Vilka instruktioner har säkerhetspolisen vad gäller övervakning av palestinska flyktingar i Sverige?

1987/88:401 av *Paul Lestander* (vpk) till industriministern om utsortering av timmer vid leverans av massaved:

Vid kontroller som gjorts vid den s. k. Klockstaterterminalen i Arvidsjaur har man funnit att betydande mängder timmer ingår i den massaved som lastats av på denna terminal. Denna massaved går sedan direkt till ASSI:s massafabriker. Sannolikt är detta missförhållande inte avgränsat till Arvidsjaurområdet. Detta förvärrar den knapphet på sågtimmer som råder.

Mot denna bakgrund vill jag fråga industriministern:

Vilka åtgärder tänker industriministern vidta för att förmå domänverket att se till att timmerdelen vid avverkningarna blir noggrant utsorterad?

1987/88:402 av *Karl-Göran Biörsmark* (fp) till socialministern om information om regler för ombyggnad av ålderdomshem:

Socialstyrelsen går ut med ca 70 meddelandeblad per år till kommunerna för att informera om nya regler och bestämmelser. Inget av dessa meddelandeblad har innehållit information om de nya reglerna för ombyggnation av ålderdomshem, som togs av riksdagen för tio månader sedan.

I anledning härav vill jag fråga socialministern:

Varför har kommunerna inte fått skriftligt meddelande från socialstyrelsen angående de nya regler som gäller vid ombyggnation av ålderdomshem?

11 § Kammaren åtskildes kl. 16.16.

In fidem

BERTIL BJÖRNSSON